



Groot gelijk?!

Gelijke onderwijskansen in
Vlaanderen

23 november 2004

Meertaligheid: ballast of rijkdom?

Kristien Coussement

Kaat Delrue

Marjon Goethals

Machteld Verhelst

Lieve Verheyden

Meertaligheid: Ballast of rijkdom?

Verloop

- Opwarmer: video
- Kader meertaligheid in het onderwijs
- Voorbeelden van goede praktijken
- Cases: groepswork en bespreking

Kader meertaligheid in het onderwijs

- Hoe visie opbouwen?
- Hoe de concrete aanpak van meertaligheid organiseren?

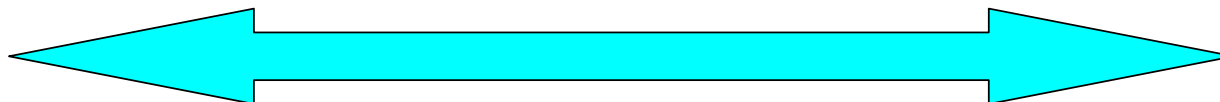


PROBLEEMSTELLING

- 1) Meertaligheid als goede probleemstelling formuleren
- 2) Er bestaat geen pasklaar antwoord, geldig voor ALLE scholen
- 3) Fundamenten voor goede praktijk als antwoord

één taal voor iedereen:
Nederlands

Iedereen leert meerdere
talen naar keuze





Steunpunt GOK



De probleemstelling

Hoe organiseer ik mijn onderwijs-leerprocessen opdat

- de ervaringen en vaardigheden van de kinderen centraal staan
- de aanwezige diversiteit aan taal wordt benut
- taal wordt ingezet als een middel

Good practice

Zit in de kleine dingen:

- Geen verdedigende houding meer
- Meertaligheid als doel op zich
- Schooltaalprobleem niet langer als ouderprobleem gezien

Op naar een schoolspecifiek en actief meertalenbeleid

Voorbeelden van goede praktijken

(Project) Circus Kiekeboe
of
Meertaligheid op school:
hoe het (bijvoorbeeld) kan!

Circus Kiekeboe start op TV



- Een Sesamstraat-achtig programma in afleveringen
- Voor kinderen van 2,5 tot 6 jaar
- Met liedjes, poppenspel, kleuters in actie, enkele acteurs en één voorgelezen prentenboekverhaal
- In vier talen uitgezonden
(Nederlands, Turks, Mar.-Arabisch, Mar.-Berbers)

Circus Kiekeboe wordt een project op school ...

- De aflevering wordt met de klas bekeken, meer dan eens
- Het prentenboek wordt (interactief) voorgelezen
- Er wordt met liedjes gespeeld
- Er zijn (uiteenlopende) verkennende en uitdiepende activiteiten
- Er wordt met kleuters over Circus Kiekeboe gepraat

... en thuis

- Het TV-programma wordt bekeken
 - Het prentenboek wordt voorgelezen
 - Er zijn kleine verwerkende activiteiten
- ⇒ Tijdens al deze momentjes thuis wordt de eigen taal ingezet
- ⇒ De thuisactiviteiten vinden normaal gezien plaats vóór de activiteiten op school

Project Circus Kiekeboe is uniek

- *Hedendaags* kinderprogramma
b.v. wereldbeeld: variatie is gewoon
- *Drieluik*: TV-school-thuis
krachtige leeromgeving voor de peuter/kleuter
- En vooral: *meertaligheid* is gewoon (,) goed
...

Meertaligheid is gewoon (,) goed

- programma wordt in vier talen uitgezonden
- prentenboeken worden in drie/vier talen aangeboden
- eigen taal van het kind komt in de klas (TV-aflevering (x4), CD (x4), activiteiten ->kind zelf)
- er zijn activiteiten waarin de kinderen hun eigen taal mogen/kunnen inbrengen
- er zijn gesprekjes over vele talen en meertaligheid

CK-activiteiten: meertaligheid wordt actief ingezet

- De Nederlandstalige versie van het prentenboek is zoek. Er is nog wel een Turkse (...) versie. Een Turkse kleuter mag het verhaal aan zijn (Turkse) vriendjes in het Turks vertellen
- Een fictief dierentuinbezoek brengt de kinderen bij de papegaai. Die zegt alles na... kan hij ook Turkse, Arabische zinnnetjes imiteren? Alle kleuters helpen hem

- Wanneer de leidster doet alsof ze de dokter is en dan een Berbers popje moet verzorgen, loopt het mis. Wie kan de juf en het popje helpen?
- Er wordt gezapt naar weerberichten in verschillende talen
- De circusacrobaten informeren de directeur over hun nummertje. Ze doen dat in hun eigen taal

Andere mogelijkheden

- Eigen taal **vrij** tijdens alle activiteiten: ZA's – andere begeleide activiteiten
- Verwijzingen naar eigen taal: woorden vertalen of kort iets vertellen in eigen taal
- Gesprek over meertaligheid:
 - alle talen zijn waardevol
 - je begrijpt een andere taal niet zomaar
- Aanbod van andere talen (video, CD)

Reacties ouders

- plaats van eigen taal thuis
(90 + / 10 -)
- plaats van eigen taal op school
(34 ++ (↑) / 28 ± / 38 -)
- ⇒ pos. evaluatie van (school)opdrachten thuis in eigen taal
- ⇒ pos. evaluatie van materialen in eigen taal
- ⇒ positievere attitude t.a.v. eigen taal

Reacties leerkrachten: vooraf

Eigen taal thuis

Eigen taal op school

16%

probleem

64%

25%

recht

4%

59%

een troef voor het kind

32%

Eigen taal in de klas: realisatie

- Aanbod: eigen taal via CD/video (bovenop CK-act.): 60%
- Gebruik: vrij, onbegrensd (tenzij door comm.sit.): 7,5%
- Gebruik n.a.v. CK-activiteiten: kleine helft
- Spreken over: 60%

Enkele kanttekeningen vanwege leidsters m.b.t. gebruik van eigen taal

- Een duidelijke meerderheid vindt het gepast om de eigen taal te stimuleren
- Een aantal ervaart dat kinderen ongemakkelijk reageren op de ‘tolerantie t.a.v. eigen taal’
- ‘Kinderen waren vaak heel trots om in hun eigen taal wat te vertellen’

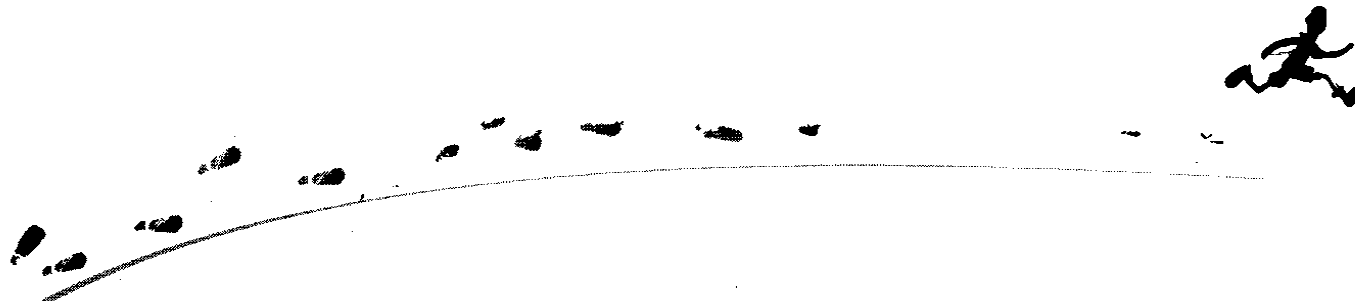
Algemeen gevoel na het project

- Iedereen vindt het project op het punt van meertaligheid redelijk of zelfs sterk
- 28% (+ 11%) zegt dat de houding t.a.v. meertaligheid duidelijk (enigszins) geëvolueerd is in de richting van wat het project beoogde

"Ik vond het heel zinvol dat de Turkse kinderen hun taal via CK meermaals konden gebruiken. Ten eerste voor henzelf, ze waren hierover erg trots en fier, ze werden erkend. Voor de anderen: ervaren wat het is als je een taal niet begrijpt, zoals de Turkse kleuters hier vaak voelen."

Taalspeler

Taalstimulering in de vrije tijd



- Vrijetijdsinitiatieven voor kleuters en kinderen tot 12 jaar
- In Brussel
- Ontstaan op vraag van vrijetijdsinitiatieven

Doel

- in een speelse en MEERTALIGE context
- de INTERACTIE tussen kinderen onderling en tussen kinderen en animatoren zo optimaal mogelijk maken in functie van taalstimulering
- om zo de POSITIEVE ATTITUDE van de kinderen t.o.v. het Nederlands te vergroten
- én de EIGEN TAAL van de kinderen een plaats te geven

Hoe?

- Ondersteuning
(o.a. observatie en feedback)
- Materiaalontwikkeling
(o.a. *Trek je talige schoenen aan!*)
- Vorming

Visie op meertaligheid

- ruimte om eigen taal te ontwikkelen
- ontwikkeling positieve attitude tegenover meertaligheid => Nederlands
- => positieve attitude tegenover Nederlands als schooltaal
- => welbevinden

Meertaligheid in de praktijk

- Weerstand => schrik voor:
 - verfransing
 - controleverlies
 - uitsluiting

Maar:

Voldoende aandacht voor interactie

=> meer betrokkenheid

=> meer openheid voor spontaan en
functioneel gebruik van meertaligheid

Enkele voorbeelden

■ Voeldoos

De kinderen moeten om beurt in de doos voelen en een voorwerp raden.

Als ze niet direct weten wat ze voelen of de naam ervoor niet kennen, worden de kinderen door de animator aangespoord wat ze voelen te beschrijven. Dit gebeurt door sommige kinderen in het Nederlands, door andere kinderen in het Frans. In dat laatste geval vertalen andere kinderen het naar het Nederlands of geven ze de naam van het voorwerp in het Nederlands.

- Liedjes zingen in verschillende talen
- ‘Dat is x in ‘t Arabe!’
- Een kind dat iets komt vertellen in het Nederlands, maar niet op een woord kan komen, flapt dat ertussen in het Frans. De communicatie gaat verder

Taalvrijheid

- Interactie tussen animator en kinderen
=> animator: Nederlands
- Interactie tussen kinderen onderling
=> taalvrijheid

Voorbeeld taalvrijheid kind

Een aantal kinderen speelt samen ‘Dood of levend’. Dit spel hebben ze in de kinderwerking geleerd. De kinderen spelen dit spel in het Frans, maar ‘dood’ of ‘levend’ of enkele meer schoolse begrippen zoals ‘allez, verspreiden’ worden steeds in het Nederlands gezegd. Als de animator mee komt spelen en ingaat op hun gespreksimpulsen schakelen ze automatisch over op het Nederlands.

Meertaligheid in de praktijk

- Voldoende interactie en betrokkenheid
=> weerstand brokkelt af:
 - Nederlands zonder verplichting werkt
 - kinderen reageren positief op openheid naar meertaligheid

Meertaligheid

- Interactie: meertaligheid is een middel
- Welbevinden en betrokkenheid kinderen
- Respect voor eigenheid kinderen: omgaan met diversiteit

Groepswerk: twee cases

- In een groepje van 5
- 1 case per groep
- Rolverdeling
 - Tijdsbewaker 15'
 - Notulist/woordvoerder
- Plenaire discussie

Vragen bij de cases

- Breng in kaart: problemen/sterke punten
- Advies op PV? Argumenten?
- Bedenk concrete oplossingen:
 - Op leerkrachtniveau en op schoolniveau
 - Op lange termijn en op korte termijn

Afsluiting

- Wat hebben we gedaan?
- Wat nemen we mee naar de praktijk:
conclusie